

van inzicht in de cultuur van het oude Oosten, die we hebben, vooral uit de Amarnabrieven en andere archaologische vondsten, bijv. te Taanak, waarmee vooral Sellin werkt. Zijn betoog¹²⁾ culmineert in de verdediging van de echtheid van de Melchizedek-episode. Hij doet dit echter naar critische methode, met verwerping van de verzen over den koning van Sodom. Deze verzen zijn ingelast om Abraham, wiens optreden in de schaduw kwam te staan van de groote figuur van Melchizedek, weer met meer glans te doen schitteren. Sellin wil dan ook niet doorgaan voor „apologeet“ en gebruikt de nieuwe kennis van het Oosten dan ook niet als geneesmiddel tegen schade, die de kritiek zou hebben aangericht. Hierin blijkt afkeerigheid van het schriftgeloovig standpunt, die bovenkomt als de wetenschappelijke resultaten dit standpunt blijken te naderen. Toch erkent hij dat de kritiek overdreven heeft en het wantrouwen jegens de Israëlitische traditie, die toch veel materiaal getrouw heeft bewaard, misplaatst is gebleken. Dit laatste is een te waardeeren verandering van houding tegenover den inhoud van het Oude Testament. Tot ons schriftgeloovig standpunt behoort ook de verwachting dat de Schrift almeer zal gerechtvaardigd worden. Toch rust op dergelijke resultaten of dergelijke waardeeringsoordeelen ons schriftgeloof niet. De Schriften getuigen van zichzelf en de Heilige Geest geeft getuigenis in onze harten, dat ze van God zijn.

Desniettegenstaande hebben we toch de bezwaren tegen de historiciteit van Gen. 14 willen weerleggen en wijzen we voorts nog op rationele gronden, die de historiciteit van dit hoofdstuk ook voor hen die het geloofsstandpunt niet innemen aannemelijk kunnen maken: Zoo dient dit hoofdstuk zichzelf aan als een historisch bericht en bevat ook niets dat historisch onmogelijk geacht moet worden. Het bevat vele ethnologische en geographische gegevens en andere bijzonderheden, die bij maakwerk niet aangedurfd zouden zijn, maar een reëlen grondslag moeten hebben. Hetgeen in dit hoofdstuk over Lot wordt bericht, kan gereedelijk in samenhang gebracht worden met hetgeen in de andere hoofdstukken van het boek Genesis over hem wordt medegedeeld. Ook kunnen we wijzen op de overeenkomst tusschen de ethnologische gegevens uit Deut. 2 en die uit Gen. 14, terwijl kleine verschillen, bijv. dat in Gen. 14 sprake is van Zuzien en in Deut. 2 van Zamzummielen, getuigen tegen copiering. We noemen voorts de vermelding van Elam en deszelfs overheerschende positie en de zuiver Elamietische vorming van den naam van den koning van dat land. Tenslotte zijn de sporen van redactionele bewerking, die in dit hoofdstuk zijn aan te wijzen, een bewijs dat we hier geen maakwerk voor ons hebben. Dit zou „aus einem Guss“ gecreëerd zijn.

§ 13. Wanneer alzo het schrift hoofdstuk, waarin Melchizedek voor het eerst vermeld wordt, historisch te aanvaarden is, hebben we ook dezen Melchizedek zelf voor een historische figuur te houden. Wel wordt ons dan nog tegengeworpen dat de Melchizedek-episode een invoegsel is en wel met de bedoeling aan het tiendrecht van Jeruzalem een historischen grondslag te geven. Vooreerst merken we hiertegen op dat het tiendrecht der priesterschap in Jeruzalem veel hechter grondslag vond in Israël's eigen historie en de rechten die Aäron en zijn nakomelingen van Godswegen verkregen hadden, dan in het feit dat een Kanaänietisch koning van Israël's voorvader, voor één keer, bij een bijzondere gelegenheid, tienden ontving. Vervolgens echter stellen we de vraag of er in den tekst zelf redenen zijn om een invoeging aan te nemen. Men meent de volgorde van het verhaal. We vernemen eerst dat de koning van Sodom komt. Voordat medegedeeld wordt wat deze zegt, lezen we eerst dat er nog een andere koning op het toneel verschijnt, n.l. Melchizedek. De ontmoeting van Abraham met dezen laatste wordt eerst geheel uitverteld, dan volgt wat de koning van Sodom zeide. Dat hierin geen voldoende grond gelegen is om de verzen 18-20 voor een invoegsel te houden blijkt alreeds hieruit, dat Sellin het verhaalde omtrent den koning van Sodom juist voor invoegsel houdt. Wie zich echter onbevengden tegenover den tekst stelt, leest er uit dat twee koningen Abraham tegemoet trekken. Dat deelt de auteur het eerst mede. Dan zal hij van beiden zeggen wat elk hunner beoogde met zijn ontmoeting met Abraham. Hij moet dan kiezen, wat hij het eerst zal behandelen. Op die keuze aanmerking maken is het eenige wat de critische lezer doen kan en dat is uiteraard onbetekenend. In geen geval kan men daarop het aanvaarden van weglatingen of invoegingen gronden. Voeler past het den zooveel later levenden lezer het bij de bescheiden opmerking te laten, dat hier, gelijk zoo vaak in het Hebreuwsch, het eerst wordt voortgezet, wat het laatst genoemd is. Zoo ontstaat dan wat we noemen de chiastische volgorde. We behoeven hiermede niet aan te nemen dat de auteur opzettelijk naar zulk een volgorde streefde.

Abraham heeft dus een ontmoeting met twee koningen. Niets in den tekst belet ons aan te nemen, dat ze tegelijk bij Abraham waren. De volgorde, waarin de gebeurtenissen verhaald worden, doet zelfs deze gedachte aan de hand. Het verschil

in optreden en spreken tusschen de beiden koningen blijkt er des te duidelijker door.

Wanneer alzo de verzen 18-20 moeten gelden als een integreerend deel van het historische hoofdstuk Gen. 14, dan staat hiermede vast dat Melchizedek een historische persoon is.

Hoewel de Wellhausiaansche opvatting dat Melchizedek een fictieve persoon is, gecreëerd met de bedoeling de pretenties der na-exilische priesterschap te Jeruzalem te wettigen, nog wel aanhangers vindt, in ieder geval de meening dat de Melchizedek-figuur een creatie is van het Jodendom, nog voorgestaan wordt, o.a. door Steuarnagel en Proeksch, is er toch bij jongere auteurs een toenemende neiging, deze historiciteit van Melchizedek te erkennen. Zelfs auteurs die Gen. 14 voor jong houden, erkennen, dat de vermelding van Melchizedek daarin ontleend is aan oud traditie-materiaal.

Van deze historiciteit kan ook zijn naam getuige zijn. Het laatste bestanddeel van dezen naam, Cedek, komt ook voor in den naam van den in Joz. 10 genoemden koning van Jeruzalem. Men kan dit appellatiefisch opvatten, n.l. als „gerechtigheid“ (cf. Hebr. 7:2). Het kan echter ook een godendaam zijn: Cidq.¹⁴⁾ Als bezwaar hiertegen kan ingebracht worden dat een priester van den Allerhoogste toch niet licht een heidensche godennaam tot bestanddeel van zijn naam kan hebben. Ten opzichte van Adoni-Zedek (Joz. 10) bestaat dit bezwaar niet. Maar als in den naam Adoni-Zedek de godennaam Cidq voorkomt, dan kan dat ook het geval zijn in den naam Melchizedek. Nu doet Hebr. 7:2 in dezen een stellige uitspraak. De Heilige Schrift is echter geen handboek voor linguïstische vraagstukken. Wel brengt haar goddelijke oorsprong mee, dat, wat zij meedeelt, in absolute zin de waarheid is. De verklaring, die Hebr. 7 geeft van dezen naam, zegt dus niet wat de inwoners van Salem uit Gen. 14 onder den naam van hun koning verstanden, maar wat die naam metterdaad inhield. Of de tijdgenooten van Melchizedek bij diens naam aan de Gerechtigheid dachten of aan een God, Cidq, is moeilijk uit te maken. Het ligt voor de hand dat de godheid Cidq in de voorstellingswereld harer vereëders is opgekomen door verpersoonlijking der gerechtigheid, die een goddelijke eigenschap is. Dit is een verschijnsel van ontarring dat ten tijde van Melchizedek in Salem misschien nog niet was opgetreden en in wijdere omgeving wel.

De beide bestanddeelen van dezen naam kunnen voorts verschillend verbonden worden. Door de „i“ resp. als suffix of als kenmerk van genitieve verhouding op te vatten wordt de betekenis: „Mijn koning is gerechtigheid“ of „Koning der Gerechtigheid“. Aangezien de eerste betekenis meer geschikt is als naam voor een onderdaan, die zijn koning wil eeren, kiezen we voor de laatste.

Met deze verklaring van den naam zijn we geheel in overeenstemming met Hebr. 7.

We hebben dus Melchizedek ons voor te stellen, zooals Gen. 14 hem beschrijft: een stadskoning, die tegelijk het priesterambt waarneemt. Hij is daarin een echt Kanaänietische gestalte. Sellin vermeldt, dat hij bij zijn opgravingen te Taanak in dezelfde vertrekken wel koninklijke archieven naast tempelgereedschap heeft aangetroffen.

Dat hij een priester is van den Allerhoogste en niet van een lokalen Baäl, is wel opmerkelijk, maar doet niets af van zijn boven gebleken historiciteit.

J. H. KROEZE.

12) in: N. Kirchl. Zeitschr. 1905, pag. 929 etc.

13) Bijv. Cornill in zijn Einleitung, Skinner in de Int. Crit. Comm. Bij Gunkel (in zijn comm. op Gen.) en bij Kittel (in zijn comm. op de Psalmen) hangt deze meening samen met hun dateering van Ps. 110 in den tijd der Koningen.

14) Men vergel. o.a. Jirku, (Alt. Komm., pag. 61) die met den naam Cidq-ihu bewijst, dat „Cedek“ een godennaam moet zijn.

KERKELUK LEVEN

Uitwendige en inwendige roeping, en gemeene gratie.

Weken geleden hebben wij Prof. Hepp te woord gestaan over zijn bewering, dat Ds C. Veenhof afweek, en dan zeer zeker „zakelijk“, van de gereformeerde belijdenis. Dat was dan uit hoofde van wat hij had opgemerkt over de kwestie der uitwendige en inwendige roeping. Prof. Hepp meende, dat de „inwendige roeping“ altijd zaligmakend was; Ds Veenhof had het anders gezegd. Ikzelf heb toen, onder overlegging van bewijzen, trachten aan te toonen, dat Ds Veenhof het bij het rechte eind had, en voor mezelf geconcludeerd, dat men de uitspraak van de Dordtsche Leerregels (in hun verwijzing naar de gelijkenis van het zaad) in hun oorspronkelijke bedoeling wel lezen kan, als men rekent met de opmerking van Ds Veenhof, maar niet, als men den bril opzet van Prof. Hepp.

Sindsdien heeft Prof. Hepp het niet noodig geacht, van antwoord te dienen. Slechts heeft hij opgemerkt, geen ketting-polemiek te willen (wat ook geen mensch vraagt) en tevens zich er over beklagd, dat men dit zwijgen hier en daar uitlet als een bewijs van overwonnen-zijn.

Nu gaat het ons heelemaal niet om overwinning of niet; maar wel vinden wij het zoo ongeveer het abe van broederlijken omgang en van gehoorzaamheid, dat men een aanklacht inzake afwijking van de belijdenis hetzij handhaaft, en dan metterdaad (het adres van Haarlem's kerkeraad staat in het Jaarboek, en dat van dien van Kampen ook), of terugneemt. Wie zulke ernstige dingen beweert, en dan geen vervolg op die histories wil, die wordt oorzaak, dat men zijn klachten niet meer serieus neemt. Maar hij wordt nog van iets anders de oorzaak. Hij maakt, dat men in de kerk „gewend raakt“ aan die sfeer van aanklagen, en nog eens aanklagen, zonder dat er serieuze gevolgen aan verbonden worden. Het uitblijven van het zoeken naar zulke gevolgen vind ik het ergste van de heele affaire. Want het laat ons aan aanklachten „gewend“ raken, ondermijnt de kerkorde, leert om „elkaar te probeeren“, hoever het gaan kan. Het brengt de wereldlijke diplomatie in de kerk, en laat ons in partijschappen uiteengaan. Aanklagen, en voor de gevolgen niet durven of willen staan, — dat schept factiegeest. De eenige manier, om in zulke constellatie dien factiegeest te bezweren, is: een aanklacht serieus opvatten, en de kerk houden aan het klimaat van den eed. Als dat weg is, is ze verloren. Alle kerkeijk diplomaten spel, dat zich „bij aanvang of voortgang“ niet serieus neemt, is van den Heere vervloekt. Er zijn trouwens meer wonderlijke dingen tegenwoordig. Onlangs is een predikant, die ergens preekte over Zondag 2, nogal becritiseerd, omdat hij de wet, gelijk ze in Zondag 2 geteekend werd, voorstelde als den oorspronkelijken regel van de dankbaarheid (waaruit dan natuurlijk verder onze ellende te kennen was). Die preek leek mij een bewijs, dat de predikant in de vadersen studeerde. Niettemin werd er (ik vermoed: alleen buiten zijn tegenwoordigheid) ergens in verband met een berepingskwestie nogal zwaar over gedebatteerd, en dat in twijfelmoedigen zin. Verleden week heb ik hetzelfde geschreven in de catechismus-bijlage. Misschien overkomt mij nu hetzelfde. Ik verwijs weer naar het adres in het Jaarboek.

Om nu echter naar ons uitgangspunt terug te keeren: wij troffen dezer dagen nog een aardige uitspraak inzake die „inwendige en uitwendige roeping“ bij Trigland, dien onze lezers wel vaker hebben hooren noemen. Hij handelt over deze zaak in zijn strijd met de Remonstranten.

Aanleiding voor de leerzame polemiek was het probleem der gemeene gratie (gratia communis). Dr A. Kuyper heeft in zijn „De Gemeene Gratie“, II, hz. 11, gesproken over het „licht der natuur“, dat na den val in den mensch nog is overgebleven. Hij citeert daarbij enkele passages uit de Dordtsche Leerregels, de Belijdenis en den Catechismus. Evenwel is door hem op deze plaats niet vermeld hetgeen de Dordtsche Leerregels, nadat zij de eigen leer hebben uiteengezet, daarna in de Verwerping der Dwalingen terzake nog opmerken.

De aanhaling, die hij uit de canones geeft, is trouwens ook in ander opzicht merkwaardig vanwege de onvolledigheid. Let wel: ik heb de „Gemeene Gratie“ niet van a tot z op dit punt kunnen controleren, en reken dus met de mogelijkheid, dat op een andere plaats het citaat volledig gegeven wordt. Wie mij onderrichten kan, doe het: ik zal 't hier doorgeven. Wel trof het mij, dat in het register onder „Licht der Natuur“ alleen maar verwezen wordt naar de hierboven genoemde plaats, met haar onvolledig citaat.

In de aangehaalde plaats nu citeert Dr Kuyper wel, uit de Leerregels, dat er eenig licht der natuur in ons nog overgebleven is; ook wel, dat de mensch door dit licht der natuur „zoo weinig tot de zaligmakende kennis van God komen, en zich tot Hem bekeeren kan, dat hij ook in natuurlijke en burgerlijke zaken dit licht niet recht gebruikt“, maar niet wordt aangehaald wat daarop volgt: „Ja, veelmeer (dat de mensch) dit zelve, hoedanig het ook zij, op onderscheidene wijze geheel bezoedelt en in ongerechtigheid ten onderhoudt“. Waarop dan in de volgende paragraaf staat: „Gelijk het met het licht der natuur toegaat, zoo gaat het ook in dezen toe met de Wet der tien geboden“. Want ook deze tien geboden worden „door het vleesch krachteloos“. Ook dit blijft onvermeld. Eveneens wordt geen melding gemaakt van den aanhef der uitspraak, Verwerping der Dwalingen, dat de synode „de dwalingen verwerpt van hen, die leeren: dat de verdorvene en natuurlijke mensch de gemeene genade (waardoor zij verstaan het licht der natuur), of de gaven, hem na den val nog overgelaten, zoo wel gebruiken kan, dat hij door dat goed gebruik eene meerdere, namelijk, de Evangelische of zaligmakende genade en de zaligheid zelve allengskens en bij trappen zoude kunnen bekomen“.

Men versta ons wel: wij beweren in het minst niet, dat het geven slechts van coupures uit de Canones bij Dr Kuyper opzettelijk geweest is. Met nadruk laat hij uitkomen, dat de gemeene gratie, die ook hij soms verzeelvigt met het licht der natuur, den mensch niet bij wijze van overgang den weg baant tot de bijzondere genade, ongeveer op de manier zooals men in Utrecht van het buurtstation kan komen naar het centraal station. Wel echter achten wij het zeker jammer, dat enkele passages bij Kuyper weggelaten zijn. Want opstelling en solutie van het probleem, dat hier aangena-

den worden richtin. Canone en over la Kuyper de ook als e worden v zende ding de uitspra oordeel maatsi onwederge samenlevi dat hij er te maken ondersche drukt (het licht schijnsel) dere lamp krachten.

En hier rem aang der natuu bouwen z van weten Het gelo niet allee alle facult dat terde (het bes heette) at het wo dere el naar vore te houde

Dit nu die terzah stranten in zijn „O die algen Vervolgen theorieën genade te alotte zeg is over d

Dit laat doch onde wat Paré achen th Paréus ti onder de zoo zegt.

10. uitw 20. inw Zoowel trappen.

De uit a door h door middelen

De uitv gemeen,

De uitv (ca.) is het uitdr maar ee schappeli

De uitv niet gene wel om l

De uitv (ca.) is seecker a genade l king.

Hierna om twee

De een der verli den wil te versta

De twe nado der is, een k

De re soluit ge zonder d tot beket

Daar h wendij ping, die volstr,

overvloet den, cite 21, welk luidt: „V

der ges dan (e weken heilig klaring)

het evan met het met wat degelijk

al was d

Het Boek van de Hope des Levens!

Het laatste Bijbelboek neemt in het geloofsleven van Gods kinderen niet de plaats in die het verdient. Ook niet bij hen, die met meer of minder zuiver inzicht ernst maken met de tekenen der tijden. Immers, deze hun ernst heeft weinig aantrekkelijks, zij brengen ons in het sterfhuys der menscheit, bij de dramatische liquidatie van het leven. Al naar hun gemoedsaard is, leiden zij ons het klaaghuys binnen met een „Wee u!“ of met een meewarig „wel gecondoleerd!“ Gevolg van deze instelling is, dat wij in dagen van druk liever de Psalmen van David lezen dan in de visioenen van Johannes blikken, zeggende van zijn Bijbelboek: ook is de allersterkste hoop vergaan! De Catechismus heeft dit anders begrepen, als hij in den éénen Zondag van Christus' Koningschap het Zitten aan Gods Rechterhand en de Wederkomst ten Oordeel aan elkander verbindt. DE GEKROONDE JEZUS IS HET MIDDELPUNT VAN HET BOEK DER OPENBARING, het is het Boek van ZIJN toekomst, daarom is het tegelijk het Boek van de Hope des Levens. Niet met een „wee u!“ vangt het aan, maar met een: ZALIG IS HIJ DIE LEEST EN ZIJN ZIJN DIE HOOREN! Zalig, want ook in deze openbaring Gods wordt gij, dienstknecht van Jezus Christus, gebracht van het grootste kwaad tot het hoogste goed! Deze Johannes mag nog veel sterker en triumphteliker dan de zoon van Zacharias verkondigen: HET KONINKRIJK GODS IS NABIJ GEKOMEN. Wij worden dan ook telkenmale gevoerd in den hemel GODS. Het is helaas waar, de hemel GODS verschilt in menig opzicht van den door ons beproefden en bezongen hemel. Hier geniet de kerk geen otium cum dignitate, hier is niet het emeritaat der heiligen, hier bewijst zij zich GODS TRIUMFERENDE KERK. Dat is niet de kerk, die getriumpheerd heeft, maar die in niet-onderbroken spanning meeleeft met Hem, die uitgaat overwinnende en opdat Hij overwinne. Hier is niet het zachte lied van de zoete stilte, maar hier roepen de heiligen, dat God al Zijne en hunne vijanden in de eeuwige verdorpenis zal werpen!

Er is tegenwoordig een journalistiek, die precies weet te vertellen wat er in geheime conferenties van Hitler en Mussolini voorvalt, zelfs de mimiek en de gestes van deze staatslieden weten zij ons mede te deelen. Daarover grillen wij gaarne! Maar als de Geest ons brengt in Gods Troonzaal, dan weigeren wij vaak binnen te gaan en meten naar aardse verhoudingen en kansen ons een toekomstbeeld af. Hoe heeft de Heiland dit voorzien: als de Zoon des Menschen komt, zal dan het geloof nog gelóóven? Heere, kom onze ongelovigheid te hulp! Doe ons U toch zien, als de Overste van de Koningen der Aarde, geef ons een troon in dit leven als koningen en priesters U en den Vader!

Daarbij vergeten wij niet, dat als Gods hand zal komen over alle vleesch, ook elke onreine vlam op den kandelaar zal worden geblusht. De Nadab's en Abihu's zullen sterven in het Heiligdom dat zij ontwijfd hebben, de Uzzi's zullen nederstorten bij de Ark, die zij in hun bescherming hebben genomen, alle hout, hooi en stoppelen ook in het christelijk leven zullen verbranden. De kerkhervorming is niet maar een feit uit de geschiedenis, er is een ecclesia semper reformanda omdat er leeft de CHRISTUS SEMPER REFORMATOR. Daarom komt het oordeel het éérs over het Huis Gods, opdat wij — dat is ons werk in kerk, staat en maatschappij — met de wereld niet verloren gaan. Er is ook over de Gemeente een verdrukking van tien dagen, maar elke brief aan ieder der Zeven Gemeenten besluit met het troostvolle: DIE OVERWINT! De geschiedenis der Gemeente eindigt niet in het concentratiekamp, niet in het graf, ja, haar kroon wacht niet tot „eens daarboven“. Zij zal ontvangen MACHT OVER DE HEIDENEN om die te hoeden met een ijzeren staf (Openbaringen 2:26—28). Wij worden niet gedwongen om met looden schreden een nacht zonder perspectief tegen te gaan, maar om te verwachten en te haasten tot DE TOEKOMST. (2 Petrus 3:12). Verwachtende DE KOSTELIJKE VRUCHT. (Jakobus 5:7). Staat Israël naar het vleesch bij den klaggmuur van een verwoesten tempel, de kerk ziet de drommen van den Gog en den Magog te pletter loopen tegen de muren van de geliefde Stad! (Openbaringen 20:9). Als elke Maginot- en Siegfriedlinie zal zijn doorgebroken, zullen de muren van Jeruzalem staan. Want het laatste boek van den Bijbel is het Boek van den val van Babylon, niet van de verwoesting van Jeruzalem. Al de oordeelen in de apocalypse hebben plaats naar den regel van het BOEK DES LEVENS. (Openbaringen 13:8).

DIE hoop moet al ons leed verzachten...

Wij gelooven de TOEKOMST, de Toekomst des Heeren!

N. B.

Zijn vernieuwende werking tot het binnenste van die ziel.

We staan dus weer voor het feit, dat de oude theologen wel degelijk een „inwendige“ roeping kenden, die niet krachtadig was.

Men moet nu niet zeggen, dat deze theologen nog niet tot de rechte formuleering gekomen zijn, en daarom niet te aanvaarden zijn; met welk argument Prof. Hepp, in een nogal vage aantekening, zich onlangs heeft verweerd op een ander punt. Want al is het waar, dat Paréus veelszins nog niet tot de vaste formuleering gekomen is, toch is het ook waar, dat de gereformeerden in hun strijd tegen de Remonstranten, toen het op scherpe formuleering aankwam, hem gebruikt hebben; en eveneens, dat de latere gereformeerden (denk aan ons vorig artikel van 2 Sept. 1938) in deze lijn zijn voortgegaan.

Men maakt soms den indruk van in- en uitredeneeren. Den eenen keer worden theologen van den bloeitijd ons als voorbeeld gesteld; maar den anderen keer worden zij weer op den achtergrond gebracht. Den eenen keer worden theologen van later tijd, op wie Dr. A. Kuyper zich herhaaldelijk beroept, en die ook in de dissertatie van Dr. H. Kuiper over „Calvijn en de gemeene gratie“ met instemming worden aangehaald, geprezen, en den anderen keer terzijde gesteld. Al naar gelang het in de verdediging uitkomt.

Het is dus goed te noteren, dat Trigland inzake de inwendige roeping anders oordeelt dan Prof. Hepp. En het is voor het debat over de gemeene gratie leerzaam, hem te lezen.

Er blijft nog, overeenkomstig Dr. A. Kuyper's eigen wensch, veel studiewerk te verrichten inzake de onderhavige problemen. Maar men komt niet vooruit, wanneer men de methode volgt van Prof. Hepp, die naar rechts en links aanklachten van afwijking van de belijdenis richt, maar tegelijkertijd toont verzuimd te hebben, ernstig studie te maken van wat op bepaalde punten de gereformeerde vaders hebben geschreven. Deze opmerking zouden wij, gelijk vele andere, hebben ingehouden, wanneer het mogelijk was gebleken, verhaal te vinden bij Prof. Hepp op uitgesproken aanklachten. Nu het onmogelijk blijkt, zijn we wel verplicht, de scherpste, die niet wij, maar die hij gekozen heeft, te aanvaarden in de probleemstelling. De winst is daarbij ook dit weer, dat men verder komt zoowel met betrekking tot de algemeene genade-kwestie, i.e. het licht der natuur, alsook voor wat de inwendige roeping betreft. De Dordtsche Leerregels spreken van dat licht der natuur als van een overblijfsel, een residu. Zelfs die gereformeerden uit den reformatietijd, die van het „licht der natuur“ heel wat winst dachten te kunnen oogsten (in „natuurlijke theologie“), hebben op dat begrip van „slechts een residu“ den vollen nadruk gelegd. Alsted b.v. beweert, dat Rom. 1:19—23 o.m. dit leeren wil, dat de duisternis het licht heeft verdonkerd, en alleen maar niet uitgeblusht heeft. Een residu moet men niet tot een klemkrachtig theïetisch beginsel omtooveren. Reeds Trigland waarschuwde tegen Uittenbogaert, die van vonkaken „een groot vyer“ had gemaakt.

K. S.

Het Gemeen Mandaat.

Over het Handboek van Prof. Honig schreven we een en andermaal. We merkten op, dat het boek, blijkens zijn inhoud de facto ingaat tegen den geest van uiteenscheuring, die over ons vaardig wordt ten kwade, zodra men theologische onderscheidingen, optredende binnen het raam der belijdenis, aangrijpt als reden voor debatten als in een bekende brochurereeks zijn geopend. Reeds herinnerden wij er aan, dat Prof. Honig onder verwijzing naar ondergeteekende het begrip van „cultuurmandaat“ in zijn eigen betoog opnam. Sprekende over de bedeeing van Noach tot Abraham, merkt Prof. Honig op, dat de menscheit in die periode verscheiden veranderingen onderging. En daarna lezen we: „Door dat alles werd het mogelijk, dat de menscheit in stand bleef, staten zich vormden, en het in den hof gegeven 'cultuurmandaat' (Schiller) tot Gods eer kon uitgevoerd“.

Later werd mijn aandacht gevestigd op een tweede passage uit Prof. Honig's boek. De eerste is te vinden op blz. 434, de tweede op blz. 540. De auteur spreekt hier over de „bemoenenissen Gods met de heidenwereld“. Men kan ze, aldus Prof. Honig, „onder tweerlei gezichtspunt beschouwen. Men kan ze bezien als het middel, waardoor God een menscheit samenleven, 'opkomen van staten, 'beoefenen van kunst en wetenschap, i.e.w. het machtige en rijke cultuurleven mogelijk heeft gemaakt — en onder dit gezichtspunt spreken wij van de gemeene gratie Gods, die belette, dat de heidenwereld verkeerde in een hel en bewerkte, dat de menscheit haar gemeen mandaat uitvoeren kon. Maar wij kunnen deze bemoenenissen Gods ook bezien uit het oogpunt, dat daarin tot den zondaar deze waarschuwing Gods komt: Laat af, en weet, dat Ik God ben, Ps. 46:11“.

We zien dus, dat Prof. Honig zoowel het cultuurmandaat als het gemeen mandaat opneemt in zijn denken. We willen daarbij nog eens dankbaar den vinger leggen. Als we ons herinneren wat er al zoo van dit „cultuurmandaat“ gemaakt is, hoe er door Prof. Hepp aan vast geknoopt is een verwonderlijk betoog over een „lied van den arbeid“, dat opklanken zou uit mijn werken, en dat de stem der vrije genade zou verzwakken in haar doordringen tot de kerk, dan zijn we dankbaar, dat de gerijpte levenswijsheld van Prof. Honig ook over dit bedrijf de facto vonnis heeft geveld. Ook in dezen is het Handboek een weldaad.

K. S.

den wordt, worden toch onwillekeurig een andere richting uitgeschoven, wanneer men de Canones volledig citeert. Blijkens herhaalde, en over heel zijn boek verspreide uitspraken ziet Dr. Kuyper de gemeene gratie, en ook het licht der natuur, ook als een kracht, die zelf positief vruchten werkt, en worden van die vruchten der gemeene gratie weer prijzende dingen gezegd. Ook staat in de bedoelde passage de uitspraak, dat God in de samenleving dringt tot oordeelsveiling met dat overblijfsel als maatstaf. De Canones daarentegen zeggen, dat de onwedergeboren mensch, en dus ook de mensch in de samenleving, dit licht der natuur nimmer recht gebruikt; dat hij er niets van weten wil, daar een maatstaf van te maken; dat hij het geheel bezoedelt, en zulks op onderscheidene wijze; dat hij het ten onder houdt, onderdrukt (het bekende begrip uit Rom. 1). Niet slechts het licht des Woords staat hij tegen, maar ook het schijnsel van het licht der natuur. Niet slechts de heldere lamp, maar ook het kleinste flitserlichtje wil hij krachtens zijn bedorven aard van den kandelaar weren.

En hiermee wordt door de Dordtsche vaders een rem aangelegd aan elken vurigen geest, die het licht der natuur wil laten zien als ondergrond, waarop te bouwen zou zijn, als basis, waarop trotsche gebouwen van wetenschap en kunst zijn op te trekken, enzovoort. Het geloofsinzicht, dat de Canones hier uitspreken, is niet alleen voor de theologische faculteit, maar voor alle faculteiten van de grootste betekenis. Kuyper heeft dat terdege beseft toen hij het theïetische element (het bestaan van een residu, dat „licht der natuur“ heette) aan alle faculteiten in overweging gaf. Maar het wordt misschien tijd om ook het andere element, dat wij nu ditmaal uit de Canones naar voren brengen, eveneens aan alle faculteiten voor te houden als ons voorwetenschappelijk geloofsbezit.

2

Dit nu verder daargelaten, wijzen we op de conflicten, die terzake van dit „natuurlijk licht“ tusschen Remonstranten en Gereformeerden gerezen zijn. Trigland gaat in zijn „Opuscula“ na, hoe de Remonstrant Uittenbogaert die algemeene genade (het licht der natuur) „drijft“. Vervolgens toont hij aan, dat deze Remonstrantische theorieën van de gemeene gratie niet in staat zijn, Gods genade te verheffen of daaraan recht te doen. En tenslotte zegt hij, hoe dan naar zijn meening te denken is over die algemeene genade.

Dit laatste nu doet hij niet met zijn eigen woorden, doch onder verwijzing naar Paréus. Daartoe citeert hij wat Paréus had opgemerkt tegen den beroemden Roomschen theoloog Bellarminus. Tegenover dezen wil Paréus theïetisch uitwerken wat men te verstaan heeft onder de „hulpe ofte ghenade“. Daaronder verstaan wij, zoo zegt Paréus, de roeping Gods:

1o. uitwendig;

2o. inwendig.

Zoowel de uitwendige als de inwendige heeft twee trappen.

De uitwendige roeping geschiedt:

a. door het boek der natuur en creatuur;

b. door het boek der Schriftuur, en de uiterlijke middelen des Woords, der sacramenten en wonderen.

De uitwendige roeping door het eerste „boek“ is algemeen, d.w.z. alle menschen deelen er in, Rom. 1:20.

De uitwendige roeping door het boek der Schriftuur (c.a.) is niet algemeen, maar zooals andere schrijvers het uitdrukken, „gemeen“, d.w.z. niet alle menschen, maar een deel van de menschen krijgt er gemeenschappelijk mee te maken.

De uitwendige roeping door het boek der natuur is niet genoegzaam om alle menschen te bekeeren, doch wel om hun alle onschuld te benemen.

De uitwendige roeping door het boek der Schriftuur (c.a.) is genoegzaam ter bekeering, maar dan „in een seecker aemien“, „niet simpel“, d.w.z. er moet een genade bijkomen van inwendige beweging en trekking.

Hierna volgt de inwendige roeping. Met wederom twee trappen:

De eerste trap der inwendige roeping is de genade der verlichting, waardoor de menschen geleerd worden den wil Gods en den weg der zaligheid te kennen en te verstaan.

De tweede trap van de inwendige roeping is de genade der vernieuwing door den Geest, die wederbarend is, een krachtige trekking en bekeering.

De eerste trap der inwendige roeping is wel absoluut genoegzaam tot benaming van de onschuld, maar zonder den tweeden trap is ze geenszins genoegzaam tot bekeering.

Daar blijkt dus duidelijk, dat ook Paréus een „inwendige roeping“ kent (dat betekent een roeping, die des menschen psychisch leven raakt), welke volstrekt nog niet „krachtadig“ is. Ten overvloede, en als om alle misverstand hier af te snijden, citeert Paréus een tekst uit 2 Petrus 2. Het is vs. 21, welk vers in de vertaling van Prof. Greijdanus luidt: „Want het ware hun beter, den weg der gerechtigheid niet gekend te hebben, dan (dien) gekend hebbende, terug geweken te zijn van het hun overgeleverde heilige gebod“. Prof. Greijdanus („Korte Verklaring“) zegt van de hier bedoelde menschen, dat zij het evangelie „leerden gelooven, ofschoon, helaas, niet met het diepste hunner ziel“. Dat correspondeert dus met wat wij vonden ook in de Synopla, dat toch wel degelijk hun zieleleven door het evangelie geraakt was, al was de wederbarende Geest niet doorgedrongen met

verwining of
ever het abe
zaamheid, dat
de belijdenis
het adres van
ik, en dat van
Wie zulke ernst
op die his
zijn klachten
dit nog van
it, dat men in
feer van aan
lat er serieuze
olijven van het
het ergste van
n aanklachten
rde, leert ons
an. Het brengt
en laat ons in
n voor de ge
— dat schept
m in zulke
te bezwe
te opvatten,
t-van-den
Alle kerkelijk
voortgang“ niet
it. Er zijn trou
wrdig. Onlangs
over Zondag 2,
ik ze in Zondag
orspronkelijken
dan natuurlijk
preek leek mij
eren studeerde,
en buiten zijn
met een beroe
itteerd, en dat
heb ik hetzelfde
Misschien over
naar het adres

terug te keeren:
ge uitspraak in
sping“ bij Trig
hooren noemen.
met de Remon

ik was het pro
munis). Dr. A.
tie“, II, blz. 11,
tuur“, dat na
even. Hij citeert
sche Leerregels,
wel is door hem
n de Dordtsche
ben uiteengezet,
gen terzake nog

s geeft, is trou
dig vanwege de
gemeene Gratie“
controleeren, en
it op een anders
wordt. Wie mij
doorgeven. Wel
„Licht der Na
ar de hierboven
dig citaat.
Dr. Kuyper wel,
er natuur in ons
mensch door dit
ligmakende ken
m bekeeren kan,
erlijke zaken dit
vordt aangehaald
de mensch) dit
onderschei
en in onge
Waarop dan in
het met het
zoo gaat het
der tien ge
worden „door
bok dit blijft on
ng gemaakt van
der Dwalingen.
erwerpt van
rdorvene en
eene genade
licht der na
den val nog
ken kan, dat
ne meerdere,
zalmaken
eive allengs
e kunnen be

n het minst niet,
it de Canones
i nadruk laat hij
ook hij soms ver
den mensch niet
t tot de bijzondere
s men in Utrecht
naar het centraal
éker jammer, dat
en zijn. Want op
dat hier aangesne

Onder dezen titel is verschenen nr 1 van den eersten jaargang van een tijdschrift van en voor de Vlaamse jeugd. Redactie en Beheer: Kroonstraat 156, Boeckhout. Het „gazetje“ van en voor de jeugd is in zee gegaan onder de kruisvlag hoog in top. Wij verblijden ons over de actie die ontwikkeld wordt, en waarvan wij, mits ze maar een lang leven krijgt, veel goeds verwachten voor Vlaanderen en in 't algemeen voor België. Bijzonder treffend is het, dat een bon is afgedrukt in het blad, die degenen die niet weten wat een bijbel is kunnen inzien, waarna zij kosteloos een exemplaar ontvangen. De toon van het blad is frisch. Eenigszins jammer vinden we het, dat de naam van den Heiland in den titel opgenomen is. Hetzelfde bezwaar hebben we ook tegen den titel van „Woord en Geest“. We geven dadelijk toe dat het in een Roomsche streek, waarin het „Christus Koning“ tot een volksleuze gemaakt is, anders klinkt dan bij ons. De jonge onderneming wenschen we op den arbeid zegen.

K. S.

Statistiek der Geref. Kerken in Nederland. (II.)

Wij hebben in ons vorig artikel een overzicht gegeven van het beschikbare statistische materiaal onzer Gereformeerde Kerken en deden daarbij uitkomen, dat dit onvoldoende moet worden geacht om goed gefundeerde conclusies te trekken betreffende den groei van ons ledenaantal en de oorzaken, welke dezen groei verhinderen. Derhalve is het noodzakelijk, maatregelen te treffen, welke leiden tot het verkrijgen van voldoende gegevens om het geheel der ontwikkeling van ons kerkelijk leven te kunnen bezien.

Nu wordt mij wellicht tegengevoerd, dat een statistiek, hoe goed ook ingericht, geen wijziging zal brengen in den door ons geconstateerden toestand. Deze opmerking is in zoverre steekhoudend, dat een betere statistiek zonder meer niets zou beteekenen, indien de aanwijzingen, ons daardoor verschaffen, niet zouden worden benut tot het ontwikkelen eener groote activiteit om gesig-naleerd kwaad in Gods kracht te saneeren. Maar dat moet juist ons doel zijn. Een zieke kan niet op genezing hopen, indien vooraf door den geneesheer geen juiste diagnose is gesteld. Een goede statistiek moet de elementen verschaffen, welke tot het stellen eener juiste diagnose leiden, en dan volgt, als het ziektebeeld bekend is, de aanwending der middelen, welke de gezondheid, zoo mogelijk, kunnen hergeven.

Evenmin is een goede statistiek het eenige middel, om den meerderen of minderen welstand van ons kerkelijk leven te doen kennen. Het leven is een goede leer-school, en indien men een enigszins grooter aantal jaren het leven onzer Gereformeerde Kerken met onver-wachte belangstelling heeft gevolgd, is men dankbaar voor veel rijken zegen Gods in ons kerkelijk leven ge-schonden, doch ziet men ook de gevaren, die ons bedreigen. Fanfarestemming en knetterend applaus zijn

de symptomen van een massa, welke het nadenken aan anderen overlaat en met zeer lichte spijsz genoegen neemt. Het geestelijk gehalte wordt door een goede statistiek onvoldoende gepeild; enkele gegevens, om het te bepalen, geeft zij stellig, doch daarnaast moeten de oogen wijd openstaan voor de beschouwing van heel ons Gereformeerd levensterrein, en voor dat van ons kerkelijk leven in het bijzonder.

*

Nadat wij de noodzakelijkheid eener goede statistiek hebben bepleit, willen we thans onze aandacht geven aan den inhoud dezer statistiek, en de middelen aan-wijzen, om de gewenschte gegevens te verkrijgen.

Daartoe is noodig, dat de Generale Synode onzer kerken het besluit neme tot aanwijzing van Deputaten, die belast dienen te worden met het treffen van maat-regelen, welke leiden tot de samenstelling dezer sta-tistiek, en de bevoegdheid verkrijgen, daartoe opdracht te verlenen.

De uitvoering kan als volgt geschieden: Eénmaal 's jaars ontvangen alle Gereformeerde Kerken in Nederland een doelmatig ingericht formulier, waarop de gewenschte gegevens kunnen worden ingevuld. Hoe-wel de gegevens betreffende de leden de voornaamste zijn, kunnen daarnaast gegevens betreffende het aantal kerkgebouwen, ambtsdragers, enz. worden gevraagd, alsmede eenige financiële gegevens.

Ongeveer op deze wijze:

A. Ledenstatistiek.

	Mannen	Vrouwen	Totaal
I. Belijdende leden:			
Per 1 Januari 19....			
In den loop des jaars bijgeschreven:			
Van elders met attestatie ingekomen:			
a. uit kerken in Nederland			
b. uit kerken buiten Nederland			
Belijdenis des geloofs afgelegd			
Tot de gemeenschap der kerk (over-gekommen uit andere kerken) toege-laten			
In den loop des jaars afgeschreven:			
Vertrokken met attestatie:			
a. naar kerken in Nederland			
b. naar kerken buiten Nederland			
Vertrokken zonder attestatie			
Afgevoerd van de ledenlijst der kerk (onttrekken, tucht)			
Overleden			
Eindcijfer per 31 December 19....			

resp. 30 en 15 pct., waarbij echter rekening ge-houden moet worden met den bevolkingsaanwas. Niettemin blijkt hieruit, dat de diepe depressie op oconomisch gebied gepaard gaat met een be-langrijke toename der jeugdcriminaliteit. Terecht schreef dan ook Noordam¹¹⁾, dat materieel verval en zedelijk zinken hier hand aan hand gaan.

Hiermede is natuurlijk niet gezegd, dat de toe-neming der jeugdcriminaliteit alléén het gevolg is van de werkloosheid. Andere factoren hebben hier-toe ook medegewerkt en het is nu eenmaal on-mogelijk den invloed van het werkloos zijn af-zonderlijk te becijferen en statistisch vast te leggen. Maar de deskundigen zijn het er vrijwel allen over-eens, dat geen maatschappelijk verschijnsel duidel-ijker noodlottigen invloed heeft op de jeugdver-waarloozing dan juist de werkloosheid. De gun-stige en behoevende invloed van het goede gezin kan daarom moeilijk te hoog worden aangeslagen.

Uit deze voorbeelden, betrekking hebbende op de wijziging in het arbeidsproces en op de inge-treden werkloosheid, blijkt duidelijk welk een on-gunstigen invloed al deze veranderingen in het cultuurleven hebben op de geestelijk-zedelijke ge-steldheid der bevolking en welk een schade is toe-gebracht en wordt toegebracht aan de geestelijke volksgezondheid. Toch waren het niet zoo zeer deze veranderingen op cultuurgebied, die de be-langstelling voor psychische hygiëne hebben gaande gemaakt. Dat men meer oog gekregen heeft voor het groote belang van de geestelijke volks-gezondheid is wel in de eerste plaats te wijten aan de toename, volgens sommigen onrustbarende toe-name, van het aantal geestelijk minderwaardigen, in hoofdzaak als gevolg van het feit, dat de voort-plantingsverhoudingen tusschen de verschillende groepen der bevolking, met name tusschen de meer en minder begaafden, een groote wijziging hebben ondergaan.

Wat allereerst de toename der krankzinnigheid betreft, valt op te merken, dat het aantal krank-zinnigen in gestichten sinds het midden van de vorige eeuw inderdaad belangrijk is toegenomen. In 1849 was het aantal verpleegde krankzinnigen 39 per 100.000 inwoners, in 1879 was het 105, in 1899 159 en in 1928 niet minder dan 264 per 100.000.¹²⁾ Eenzelfde verschijnsel heeft men in andere landen geconstateerd. Het is echter zeer de vraag of de toename van het aantal verpleegden in gestichten bewijst, dat krankzinnigheid in de bevolking is toegenomen. Algemeen toch wordt aangenomen, dat verschillende oorzaken als: die-

II. Doopleden:

Per 1 Januari 19....

In den loop des jaars bijgeschreven:

a. uit kerken in Nederland

b. uit kerken buiten Nederland

Van elders met doopattest ingekomen:

a. uit kerken in Nederland

b. uit kerken buiten Nederland

Gedoopt

Tot de gemeenschap der kerk toe-ge-laten

In den loop des jaars afgeschreven:

Vertrokken met doopattest:

a. naar kerken in Nederland

b. naar kerken buiten Nederland

Vertrokken zonder doopattest

Afgevoerd van de ledenlijst der kerk (onttrekken, tucht)

Belijdenis des geloofs afgelegd

Overleden

Eindcijfer per 31 December 19....

III. Recapitulatie I en II.

Aantal belijdende leden bij het begin

des jaars

Idem aantal doopleden

Belijdende leden:

Vermeerdering

in 19....

Vernumdering

Doopleden:

Vermeerdering

in 19....

Vernumdering

Totaal aantal leden op 31 Dec. 19....

Mannen Vrouwen Totaal

IV. Splitting aantal doopleden:

Jonger dan 20 jaar

Van 20 jaar tot beneden 25 jaar

Ouder dan 25 jaar

V. Aantal huwelijksinzegeningen:

Man en vrouw beiden lid of dooplid

der kerk

Man geen lid der kerk

Vrouw geen lid der kerk

Gemengde huwelijken

Totaal

Deze gegevens worden verwerkt tot provinciale en

landelijke totalen en daaruit kunnen door bestudeering

der cijfers der opeenvolgende jaren en door het trekken

van vergelijkingen met de Rijksstatistiek zeer belang-rijke conclusies worden getrokken.

pere kennis van de geestesziekten, uitbreiding van het ziekenhuiswezen, meerder vertrouwen van de bevolking in gestichten, verhoogde overheidszorg, daling van de sterfte, e.d. aansprakelijk moeten worden gesteld voor den stijgenden toevloed van geesteszieken naar de gestichten. Men kan der-halve niet met zekerheid zeggen, dat de krankzin-nigheid als zoodanig toeneemt. Toch is er één factor, die voor dit laatste pleit en dat zijn de veranderende sociale omstandigheden. De toenemen-de bevolkingsdichtheid, de trek naar de stad, het drukke verkeer, de hogere eischen, die tegen-woordig in verschillende beroepen worden gesteld, de arbeid buitenshuis, speciaal van de vrouwelijke leden van het gezin, de verhoogde gelegenheid voor ontspanning, hebben ongetwijfeld bijgedragen tot de vermeerderde opname van patiënten in ge-stichten. Een, zij het dan geringe, toename van het aantal krankzinnigen is dan ook zeer waar-schijnlijk.

Niet alleen het aantal krankzinnigen, maar ook het aantal zwakzinnigen schijnt toe te nemen. In Engeland bedroeg het aantal zwakzinnigen, geteld in de jaren 1904—1908, 40 op 10.000 inwoners. Twintig jaar later, omstreeks 1925, had opnieuw een uitgebreide telling van zwakzinnigen plaats. Volgens deze laatste telling zouden er toen in Engeland 80 zwakzinnigen op 10.000 inwoners voorkomen, hetgeen dus inderdaad een belangrijke toename beteekent. Of de toename nu zoo snel gaat, dat het aantal zwakzinnigen in 20 jaar tijds zou verdubbeld zijn, is zeer de vraag. De zoeven genoemde conclusie namelijk is heftig bestreden en wordt lang niet algemeen aanvaard. Al zal dan ook de toename van zwakzinnigheid wel niet zoo onrustbarende zijn, vermeerdering van het aantal zwakzinnigen is zeer plausibel en o.m. te verklaren uit de verminderde zuigelingensterfte en de ver-hoogde leeftijdsgrens.

Ook in Nederland zijn cijfers ter beschikking, welke wijzen op een accres¹³⁾ van het aantal gees-telijk misdeelden. In 25 jaar groeide in Amsterdam het aantal maatschappelijk ongeschikten, die elders verpleegd moesten worden voor rekening van de gemeente, van ongeveer 2.5 tot bijna 11 per 10.000 inwoners. Procentsgewijs beteekent dit een ver-viervoudiging. Ook hier zullen wel andere factoren dan alleen zuivere toename van het aantal gees-telijk zwakken aan debet zijn. Niettemin blijft het feit bestaan, dat de geestelijke minderwaardigheid toeneemt en zorg voor geestelijke volksgezondheid meer dan ooit op haar plaats is.

D.

A. C. D.

13) Aanwas, toename.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Geestelijke volksgezondheid.

VIII.

Dat deze toename van de misdadigheid der jeugd ontstellend is bewijzen de volgende cijfers⁸⁾:

Het aantal onherroepelijk schuldigverklarde⁹⁾ strafrechtelijk minderjarigen en het aantal onher-roepelijke schuldigverklaringen van strafrechtelijk minderjarigen bedroeg in de jaren 1930 tot en met 1935 als volgt:

	Wegens Rechtbankzaken	Wegens Kantonrechtzaken
	beneden 10 jaar	10 t/m 17 jaar
1930	80 ¹⁰⁾	1903
	83	1964
1931	57	1825
	57	1877
1932	52	1765
	53	1816
1933	52	1902
	53	1977
1934	60	2123
	61	2210
1935	74	2464
	77	2578

	Wegens Rechtbankzaken	Wegens Kantonrechtzaken
	beneden 10 jaar	10 t/m 17 jaar
1930	108	9970
	108	10854
1931	95	10681
	98	11642
1932	68	10022
	69	10737
1933	103	11323
	103	12272
1934	90	10993
	90	12013
1935	105	11791
	106	13021

Deze cijfers betoekenen dus een stijging met

8) Ontleend aan het Centraal Bureau voor de Statistiek.
9) Onder onherroepelijke veroordeeling wordt verstaan een in kracht van gewijsde gegane einduitspraak, waartegen geen gewoon rechtsmiddel of cassatie in het belang der wet meer kan worden aangewend en waarbij een straf is opgelegd.

10) De eerste regel van elk jaar geeft het aantal strafrechtelijk minderjarigen, in den loop van elk jaar eens of meermaals schuldig verklaard, de tweede regel het aantal schuldigverklaringen.

11) D. Noordam: Economische Crisis en Misdadigheid der Jeugd. Alg. Weekblad voor Christendom en Cultuur, 11 Sept. 1936.

12) Dr G. P. Frets: Erelijkheid. A'dam, 1935, blz. 193.

B. Statistiek

kerkgebouwen

Gevraagd des woords,

tal vacature-

het aantal

daarin, het

in den eerst-

leden, dat is

alsmede s-

zonderbeden-

cijfers in an-

C. Financieel

Gevraagd

der:

Van

Cl

Gift

ande

Inke

Coll

alsmede ve

schulden, ee

legging van

Uit boven

aan een da-

doende duk

lichting zal

Er zijn k

statistiek be

Rotterdam

men, Indier

Synode in

bruikbaar n

doel worden

Nu moet i

Dr Dijk sel

Het vorige

gedrongen

ik hoop var

meer noodi

wichtige za

„Gereforme

1935 in gel

Welnu, i

een voorste

te komen,

van 's Gra

trouw, dat

vergadering

en bereids

voering da

s-Graven

1) Vriend

kelijke pers

Adres: G

Sympto

In „Var

hangt sam

vende krat

Ik schre

samenhan

op eigen

Bilderlijk

moet zijn

maar alle

van onze

ken. En zij

Stel u i

op mijn

woorden v

Wie spr

dat doen

kunnen.

Ik heb d

Dr H. B

Religione

„De mo

(geest) zel

twijfeld m

algemeen

gelijke aa

woord eig

vitriool e

vocht, da

verkrege

Tot zoo

Nu wis

maer wat

Bavinck

samenhin

wagen. T

door de l

Edoch.

Nov. 1933

manier „

onderhan

gens hem

geschreve

Hij be

noemde i

hier mij

deed, dar

geleerd h

voor 't ge

heb dan

meen ge

bruik

Intussc

oen „Ik”

en noch

woordvor

(met hoo

Domeert.

Tegen

B. Statistiek betreffende ambtsdragers, kerkgebouwen, enz.

Gevraagd wordt o.a. opgave van het aantal dienaren des woords, ouderlingen en diakenen, alsmede het aantal vacatures;

het aantal kerkgebouwen, het aantal der zitplaatsen daarin, het gemiddeld aantal der kerkangers zoowel in den eersten als in den tweeden dienst, het aantal leden, dat het H. Avondmaal gebruikt;

alsmede een korte aanduiding van eventuele bijzonderheden, welke bij de beoordeeling der gegeven cijfers in aanmerking moeten worden genomen.

C. Financiële statistiek.

Gevraagd wordt o.m. een opgave van het jaartotaal der:

- Vaste bijdragen voor den eeredienst,
- Collecten voor den eeredienst,
- Giftten en legaten voor den eeredienst,
- andere inkomsten van den eeredienst,
- Inkomsten der Diaconie,
- Collecten voor diverse doeleinden,

alsmede van de hypotheecaire, obligatie- en andere schulden, een en ander zoo mogelijk gestaafd door overlegging van jaarrekeningen.

Uit bovenstaand schematisch overzicht zal de taak, aan een daartoe geschikt statisticus op te dragen, voldoende duidelijk zijn. Het geven van leiding en voorlichting zal daarbij niet kunnen worden gemist.

Er zijn kerken in ons land, die een goed verzorgde statistiek bezitten. Van de gepubliceerde wil ik die van Rotterdam en Utrecht als uitstekende voorbeelden noemen. Indien alle kerken door het besluit onzer Generale Synode in dezelfde richting worden geleid, zal goed bruikbaar materiaal worden verkregen en het gewenschte doel worden bereikt.

Nu moet deze gedachte tot uitvoering worden gebracht. Dr. Dijk schreef in „De Bazuin” van 4 Februari 1938: „Het vorige jaar heb ik reeds op deze statistiek aangedrongen en gevraagd, wie het initiatief zou nemen; ik hoop van harte, dat een volgend jaar deze vraag niet meer noodig is en we op de Sneeker Synode deze gewichtige zaak ter tafel krijgen”. Door mij werd in het „Gereformeerd Kerkblad van 's-Gravenhage” reeds in 1935 in gelijken zin geschreven.

Welnu, ik ben bereid tot de initiatiefname en zal een voorstel, strekkende om tot de gewenschte statistiek te komen, aan den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-West doen toekomen. En ik vertrouw, dat zoowel deze Kerkeraad als de meerdere vergaderingen gaarne dit voorstel zullen aanvaarden, en bereids in 1940, na de Sneeker Synode, tot de uitvoering daarvan zal kunnen worden overgegaan¹⁾.

's-Gravenhage.

C. GUIJT.

1) Vriendelijk verzoek ik, beschouwingen in onze kerkelijke pers omtrent dit onderwerp mij te willen toezenden. Adres: Galileistraat 28, 's-Gravenhage.

„Symptomatische woordafleiding” geest-gist?

In „Van Idolen en schepselen” schreef ik: „Geest hangt samen met ons woord gist — er gaat een drijvende kracht van uit.”

Ik schreef over deze woordafleiding (beter: woord-samenhang, want dat is niet hetzelfde!) natuurlijk niet op eigen gezag. Het is bekend uit het voorbeeld van Bilderdijk, dat men met woordafleiding heel voorzichtig moet zijn. Fantasia is hier al spoedig aan het werk, maar alleen degenen, die doorkneet zijn in de historie van onze taalvormen, kunnen hier met stelligheid spreken. En zij zijn het vaak onderling nog lang niet eens.

Stel u dus voor, dat ik — dit alles wetende — nu op mijn eigen gezag had beweerd: geest en gist zijn woorden van één stam.

Wie spreekt over samenhang van deze woorden, moet dat doen op het gezag van mensen, die het weten kunnen.

Ik heb dat ook gedaan en wel op het gezag van Prof. Dr. H. Bavinck, die in zijn werk: „Bijbelsche en Religieuze Psychologie”, Kampen 1920, blz. 39 schreef:

„De moeilijkheden beginnen al terstond met het woord (geest) zelf. In het Nederlandsch hangt het woord ongetwijfeld met gist en gisten samen en duidt dus in het algemeen het opbruiscende, het bewegende en bewegelijke aan. Deze betekenis is nog duidelijk aan het woord eigen, als we van den geest van wijn, zout, zwavel, vitriool enz. spreken en daaronder verstaan het fijne vocht, dat door gisting of verhaling uit deze stoffen verkregen is (spiritus).”

Tot zoover het citaat van Dr. Bavinck.

Nu wist ik wel dat Dr. Bavinck geen taalgeleerde was, maar wanneer een voorzichtige en universele geest als Bavinck durfde te zeggen, dat het ongetwijfeld samenhang, dan meende ik het er wel op te mogen wagen. Te meer omdat het zoo geloofwaardig schijnt door de bovengenoemde voorbeelden.

Edoch... in het „Calvinistisch Weekblad” van 4 Nov. 1938 neemt Prof. Waterink mij op de hem eigen manier „zachtmoedig, maar juist” (naar zijn zeggen) onderhanden over de gemakkelijheid, waarmee ik volgens hem mijn boek „Van Idolen en schepselen” heb geschreven. (Gemakkelijk? siel)

Hij bewijst deze „gemakkelijheid” uit de bovengenoemde woordafleiding. Hij schijnt te meenen, dat ik hier mijn meening gaf, terwijl ik in werkelijkheid niets deed, dan zeggen wat ik van anderen (Prof. Bavinck) geleerd had. Inderdaad is dit voorbeeld symptomatisch voor 't geheele boek, als men het diep opvat — want ik heb daarin maar gegeven, wat ik uit Gods Woord meen geleerd te hebben door het woordgebruik der Schrift.

Intusschen, Prof. Waterink ziet het anders. Hij ziet een „Ik” (met hoofdletter) die geen taalgeleerde is en nochtans zeer gemakkelijk beweert, poneert, over woordvormingskwesties. En hij ziet nogmaals een „Ik” (met hoofdletter) die een eigengemaakt idee over „ziel” poneert.

Tegen dezen „Ik” — die inderdaad onder personalis-

ten zeer veel kan voorkomen, maar die hier toch een fantasie van hemzelf is — fulmineert Prof. Waterink dan als volgt:

Het schrijven over het boek van den heer Janse is soms heel moeilijk. Er is iets onaangenaams in om telkens weer te moeten wijzen op de gemakkelijheid, waarmee bepaalde stellingen worden geponeerd, die inderdaad onjuist zijn.

De gemakkelijheid, waarmee de schrijver van het boek „Idolen en Schepselen” zijn meening uit, moge blijken b.v. uit den volgende zin:

„Geest hangt samen met ons woord gist — er gaat drijvende kracht van uit” (blz. 110).

Nu is de samenhang geest en gist... ja, wat moeten wij nu zeggen, phantasie, of welk ander woord moet ik gebruiken om hier de situatie zachtmoedig en toch juist weer te geven?

Het woord „gist” is afgeleid van een werkwoord, waarin de letter s met de letter r afwisselt (zoals dat het geval is bij „was” en „waren”, „verliezen” — Duitsch: „verlieren” — en „verloren”. Vandaar dat het werkwoord „gisten” in het Duitsch „gären” heet. Gist is van denzelfden stam als het woord „geur” en het woord „gier”. De g van gist is oorspronkelijk een j geweest, gelijk nog blijkt uit het Engelsche woord „yeast”.

Het woord „geest” daarentegen is van een gansch anderen stam. In het Middel-Nederlandsch en Oud-Hoogduitsch heet „gist” „jest”, maar in het Middel-Nederlandsch heet „geest” „gheest”.

De woorden „geest” en „gist” hebben ook naar hun betekenis niets met elkaar te maken. Het woord „geest” is verwant met een Oud-Noorsch woord „geisa”, dat „woeden” beteekent, en met het Gothische woord „us-gaisjan”, dat beteekent „buiten zich brengen”.

Wij gingen op deze kwestie zoo breed in om te laten zien, dat wij niet maar beweren, dat er geen samenhang is tusschen deze twee woorden, maar dat uit de woordafleiding zelve reeds blijkt, dat inderdaad het verband niet bestaat.

Nu zou een vergissing als deze op zichzelf niet zoo erg zijn, ware het niet, dat een dergelijke gemakkelijheid van „bewatering”, symptomatisch is voor den betoogtrant van dit boek.

Of Prof. Waterink zakelijk gelijk heeft? Ik bedoel dan met de ontkenning van den woordsamenhang geest-gist, want in zijn aanval op mij heeft hij wel zakelijk ongelijk. Zoo op het eerste gezicht zou ik het gaan gelooven, dat hij gelijk heeft. En in dat geval wil ik hem gaarne als gezaghebbend auteur volgen. Intusschen — Prof. Waterink is ook geen taalgeleerde. Evenmin als Prof. Bavinck dat was. En daar ik nu met Prof. Bavinck goedbedoeld „ongetwijfeld” toch nog in de nesten kom — wil ik voorzichtiger zijn en Prof. Waterink naar zijn zegsman vragen. Hij mocht eens bevooroordeeld wetenschappelijk bezig geweest zijn bij het napluisen... en dan werd ik weer de dupe!

Misschien zijn meerdere lezers benieuwd om nu eens precies het echte te weten in deze zaak. Ik zou het nog wat duidelijker uiteengezet willen zien door een vakgeleerde, zóó dat het ons duidelijk wordt, dat wij de uitspraak in Bijbelsche en Religieuze Psychologie niet meer kunnen overnemen.

Dat is natuurlijk niet erg. Noch voor de waarde van Prof. Bavinck's boek, noch voor het mijne. Want het gaat tenslotte maar om het woordje „gist”!

A. JANSE.

Naschrift. Is Prof. Waterink niet wat te spoedig gered met zijn oordeel over Bavinck-Janse? Hij herinnert mij in zijn betoog inzake „geest” aan Weigand Deutsches Wtbch. Maar daar lees ik op „gischen”: aufbrausen, schäumen; vaker als „gätschen”: — gischen, ergischen; aufschäumen; jesen, jesan (i.d. betekenis van „gären”). Vandaar: Gisch, brausender Schaum, iplv. Gäscht, jest, gis, Gisch. — Op „gätschen” (aufbrausen, schäumen) een verwijzing naar Geschung, gätschen. — Op „Gäscht”: Garschaum, Schaum, Gäscht, Gesch, Gäscht, Jescht, of Gäst, gest, jest, ghest, ghist. Vgl. Gisch. — Die s-r-theorie is niet onvoorwaardelijk noodig. — Zoekt men op „geest” (geestgrond), dan wordt men verwezen naar geest, gast. Gaat men vandaar naar „Geest”, dan vindt men daar de weergave van dit woord door „Hefe” (vgl. ons woord: heffe, hetgeen weer op gisten betrekking heeft); welnu, het woord GEST (Hefe) wordt dan afgeleid uit het Nederduitsch, waarna weer verwezen wordt naar Gäscht. Volgens dit woordenboek is er dus wel degelijk rechtstreeks verband tusschen geest en gist. Als men maar even verder ziet dan de neus lang is. Ik heb van een en ander natuurlijk geen verstand; maar waarom blazen we toch zoo hoog van den toren, als we niet eerst even een paar minuten langer gezocht hebben? Deze notitie kostte mij een paar minuten bladeren in het eerste het beste wetenschappelijk woordenboek, dat onder mijn bereik ligt. Mogen we op zulke gronden elkaar te lijf gaan? K. S.

Tweede naschrift. Hier volgt nog een aanhaling uit het „Woordenboek der Nederlandsche Taal” (1889), pag. 706:

„... De oorsprong des woords schuilt tot nog toe in het duister. Het door GRIMM (Gramm. 2, 46) aangenomen grondwoord gisan (gais), slaan, waarvan goth. usgaisjan, verbijsteren, usgeisjan, zich ontstellen, en de daaruit afgeleide samenhang met geesol zijn aan gegronnen twijfel onderhevig... De oorspronkelijke betekenis is derhalve niet aan te wijzen, en te minder, daar de vergelijking met gr. nōos, lat. animus, mens, goth. atma en andere zinverwante woorden leert, dat de meest uiteenlopende grondbetekenissen hetzelfde begrip zich ontwikkeld heeft. Dit staat evenwel vast, dat de hedendaagsche opvattingen niet alle terug te brengen zijn tot het begrip, dat door het woord in het oud-Germaansch werd uitgedrukt. Deels door het taalgebruik der bijbelvertaling, dat op hebr. roeah en gr. νευρα berust, deels door den invloed van fr. esprit, dat rechtstreeks tot lat. spiritus teruggaat, onderging het woord in den loop der tijden veelvuldige wijzigingen in betekenis...”

Tot zoover dit woordenboek. Uit deze 2e aantekening blijkt dus, dat Prof. Waterink decreetert, hoe het is, terwijl dit grootte wetenschappelijk werk nog niet zoo zeker is. K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Voor hulp in de kosten van opleiding van een predikant in Argentinië ontving ik in hartelijken dank volgende giften:

f1.— gevonden in collecte Geref. Kerk te Geesteren-Gelse-laar, door Ds O. C. Broek Roelofs: f2.50 per kennisgeving van storting, met bijchrift: „voor predikant Argentinië, geen namen vermelden a.u.b.” (van v. d. D.).

K. SCHILDER, Giro 127978.

De Grootte Catechismus van Zacharias Ursinus. (XII.)

141. Op welken grond zegt gij dat?

Ten eerste, omdat Gods verbond voor niemand van kracht is, dan voor hen, die het houden⁴⁾. Wij hebben ons toch verplicht niet alleen om te gelooven in Christus, maar ook om heilig voor Gods oog te leven, in dit leven weliswaar in beginsel, in het andere echter in volmaaktheid.

Ten tweede, omdat God Zijn Zoon voor ons in den dood heeft overgegeven, en ons in genade aangenomen, niet opdat wij vrijheid zouden hebben ons in de zonden rond te wentelen, maar opdat wij door een wandel in nieuwigheid des levens, ons dankbaar zouden betoonen voor deze weldaden.

Ten derde, omdat God dezelfde, die Hij om Christus' wil rechtvaardigt, ook door den Heiligen Geest tot een nieuw leven wederbaart. Wie daarom door den Geest van Christus niet beheerscht worden, dien wordt ook Zijn verdienste niet toegerekend.

Ten vierde, omdat het onmogelijk is, dat het waar geloof zonder zijn vruchten zou zijn. Derhalve kan hij, die deze (vruchten) niet heeft, Zich niet in het geloof beroemen, noch zich met het deelgenootschap aan het Goddelijk verbond troosten.

142. Wat is de vrucht des geloofs, waarloes 't verbond van Gods genade ons verplicht, en waaruit het waar geloof gekend wordt?

De waarachtige bekeering tot God.

143. Wat is de bekeering tot God?

De doeding van het vleesch en de levendmaking des Geestes⁵⁾.

144. Wat is de doeding van het vleesch?

Het is droefheid, omdat wij God door onze zonden beleedigd hebben, en een ernstig haten en vlieden van de zonde.

145. Wat is de levendmaking des Geestes?

Het is blijdschap in God, die ons goedgunstig is, door Christus, en liefde en brandend verlangen naar de gerechtigheid, ter wille van Gods eer.

146. Wat volgt uit deze bekeering?

De goede werken.

147. Wat zijn goede werken?

Het zijn inwendige en uitwendige daden, voorgeschreven door God in de Tien Geboden, verricht door hen, die met God door Christus verzoend zijn, met dit voornam oogmerk, dat aan God gehoorzaamheid en dankbaarheid zal bewezen worden voor de van Hem ontvangen weldaden.

R.

G. B.

4) Primum, quia foedus Dei nullis ratum est, nisi illud serventibus.

5) Mortificatio carnis et vivificatio Spiritus.

Leiding noodzakelijk.

I.

In het Zondagsblad van het Christelijk Historisch dagblad „De Nederlander” (5 Augustus j.l.), klaagt Roel Houwink, de hoofdredacteur van het Christelijk letterkundig tijdschrift „Opwaartsche Wegen” over de literaire kritieken o.m. in onze kerkboden.

Het requisitoir, dat hij uitspreekt, is fel.

Luister eens:

„Naast de zgn. officiële critiek staat een heftiger van recensenten in groepsorganen, provinciale bladen en blaadjes, kerkboden enz., die voor een goed deel niet voor hun zware en verantwoordelijke taak berekend zijn. Zij vinden misschien een zekere bevrediging in deze positie van geestelijk scherprechter en vullen inmiddels op aangename wijze hun boekenkast, doch het wezenlijke van hun functie ontgaat hun. Zij zijn er maar al te dikwijls oorzaak van, dat ook het grootste prul nog een vleierende lofuiting oogst, omdat hun alle distantiebesef en vergelijkingsmateriaal ontbreekt. Hun oordeel is geen oordeel des onderscheids en daarmee een bron van voortdurend gevaar voor de zoo hoog noodige sanctieering van ons letterkundig leven. En dan zien we nog geheel af van de vertroebeling, die door animositeit en klikgeest de atmosfeer, waarin ten onzent kritiek geoefend wordt, soms zoo weerzinwekkend bederven kan. Want iedereen kent iedereen in ons kleine land en iedereen weet „wat” van iedereen en buitendien is bij ons elke schrijver kritikus en omgekeerd.”

We kunnen beginnen met al direct te onderschrijven wat Mr. Roel Houwink in de slotzinnen van zijn bittere aanklacht vertelt. Er is inderdaad vertroebeling, die door animositeit en klikgeest

A. C. D.